

De omvang van de strijdkrachten

De omvang van de Nederlandse strijdkrachten is reeds vele jaren, zo niet vele eeuwen, een onderwerp van discussie geweest. De huidige discussie over de omvang en de samenstelling is dus geen nieuw fenomeen. In dit verband moet tevens worden opgemerkt, dat, welke benadering de regering ook volgt en tot welke keuze zij komt, daarop altijd kritiek zal zijn. Toch lijkt het gewenst vanwege de actualiteit over dit onderwerp enkele opmerkingen te maken.

In de periode van de Koude Oorlog was het mogelijk de noodzakelijke omvang van de strijdkrachten af te leiden van de militaire capaciteit van de landen van het toenmalige Warschau-Pact. Uiteraard was de feitelijke bijdrage van de verschillende NAVO-landen afhankelijk van politieke consultatie en afspraken tussen deze landen. Maar, zoals de Defensienota 1984 aangeeft, uitgangspunt was de veronderstelde dreiging. Zo werd in die nota vermeld dat het Nederlandse legerkorps bij een eventueel Oost-Westconflict zich te weer zou moeten stellen tegen ongeveer negen divisies. De opdracht het defensief (succesvol) te voeren in het toegewezen vak en tegen die dreiging bepaalde in belangrijke mate de omvang van het 1e Legerkorps. De hoeveelheid nodig geachte tanks en andere antitankwapens, maar ook van andere middelen, zoals bouw-

machines, werd in dat scenario zelfs met behulp van *operational research* min of meer mathematisch bepaald. Voor de Koninklijke marine en de Koninklijke luchtmacht werden op overeenkomstige wijze de bijdragen aan de NAVO overeengekomen en vervolgens nationaal vastgesteld. Uiteraard werd uitgebreid gedebatteerd over de vraag of Nederland al dan niet bepaalde taken op zich moest nemen, maar gegeven een bepaalde taak stonden de daaraan gerelateerde middelen feitelijk niet meer ter discussie.

Met het uiteenvallen van het Warschau-Pact en de Sovjet-Unie is ook de dreiging (vrijwel) verdwenen. In de nieuw ontstane situatie blijkt volgens de Defensienota 1991 sprake te zijn van „veiligheidsrisico's”, die „blijven bestaan”. Uit dit laatste kan men afleiden, dat deze risico's niet een tijdelijk maar een (meer) permanent karakter hebben. Kennelijk wordt verondersteld dat het begrip duidelijk genoeg is, want een nadere omschrijving ervan wordt niet gegeven. De tekst vermeldt verder o.m.: „Van een rechtstreekse bedreiging van West-Europa is niet langer sprake”, en elders: „Terwijl de dreiging uit het oosten sterk is afgenomen, neemt die uit het zuiden en zuidoosten toe”. Aangezien hier toch wordt gesproken van „dreiging”, zou men veiligheidsrisico's kunnen omschrijven als indirecte bedreigingen van Nederland. De reden om van indirecte dreiging te spreken, wordt dan veroorzaakt door de grotere afstand tot Nederland van de gebieden waar deze nieuwe dreiging ontstaat, alsmede door het soms minder militaire karakter ervan. Uit het vorenstaande kan dus worden geconcludeerd dat veiligheidsrisico's als een vorm van dreiging kunnen worden beschouwd. Een verdere evaluatie zal dan moeten leiden tot het vaststellen van de behoefte aan een eventuele Nederlandse militaire bijdrage ingeval de dreiging manifest wordt. Het moet als positief worden beschouwd, dat Nederland – evenals een aantal Westeuropese landen – die dreiging nu reeds heeft onderkend. Evenzo moet het Nederlandse voornemen worden gewaardeerd troepen voor een dergelijke inzet aan te wijzen en op te leiden. Het verleden heeft wel eens een andere houding van de Westeuropese landen te zien gegeven.

Het onderkennen van een dreiging is essentieel om de omvang van de daaraan te relateren strijdkrachten te kunnen bepalen, aldus Les Aspin in een analyse van 25 februari 1992; toen nog als *Chairman House Arm-*

ed Services Committee. In die analyse komt hij tot een methode om de behoefte aan (Amerikaanse) conventionele strijdkrachten vast te stellen. Aspin stelt in dit verband dat moet worden vastgesteld in hoeverre vitale nationale belangen worden bedreigd. Naar zijn mening dient het in de huidige periode van bezuinigingen ook voor de burger duidelijk te zijn, waarom geld aan strijdkrachten moet worden uitgegeven. Een verband tussen dreiging, vitale belangen en krijgsmacht moet dus kunnen worden gelegd.

Een dergelijke benadering biedt ook voor Nederland de mogelijkheid te komen tot een weloverwogen vaststelling van zijn krijgsmacht. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt naar omstandigheden en doel waaronder inzet van strijdkrachten zou kunnen plaatsvinden. Als bijkomend voordeel kan met deze redenering de behoefte aan militaire middelen ook aan het grote publiek duidelijk worden gemaakt. Alhoewel Les Aspin uitgaat van de Amerikaanse positie in de wereld, is het toch interessant van zijn visie kennis te nemen, omdat bepaalde elementen ook bruikbaar lijken voor een Nederlandse benadering. Voor de mogelijke inzet van Amerikaanse strijdkrachten maakt hij onderscheid tussen:

- inzet tegen een regionale agressor; met name worden het Midden-Oosten, Zuidwest-Azië en Noord-Korea genoemd;
- het tegengaan van proliferatie van nucleaire en andere terreurwapens;
- bestrijding van terrorisme;
- beperking van de handel in drugs;
- het bewaren van de vrede (*peace-keeping*; de term *peace-enforcing* wordt niet gebruikt!);
- steunverlening aan burgers (humanitaire hulp).

Met betrekking tot de conventionele strijdkrachten van het GOS stelt hij dat deze de eerstkomende jaren niet in staat zullen zijn tot externe agressie. Regionaal kunnen die strijdkrachten wel een bedreiging gaan vormen, maar dan wordt een lange waarschuwingstijd verondersteld.

Ten behoeve van de voor Nederland relevante situaties zal moeten worden vastgesteld in welke omstandigheden – in beginsel – een bijdrage zal worden geleverd. De duur van inzet en de eventuele samenloop met andere acties zullen mede bepalend zijn voor de omvang van de aan te houden strijdkrachten. De snelheid waarmee een Nederlandse bijdrage zal moeten worden geleverd zal van invloed zijn op o.m. de inzetgereedheid en de benodigde logistieke ondersteuning, transportcapaciteit inbegrepen. Nadere analyse en overleg met de bondgenoten zal moeten leren of het zinvol is uit te gaan van min of meer vaste *contingencies* met een overeengekomen Nederlandse deelname voor bepaalde situaties. Nadat op deze wijze een beeld is verkregen van de aard en omvang van de verwachte Nederlandse deelname zal een afweging kunnen worden gemaakt tussen kosten, die dergelijke activiteiten meebrengen en de bereidheid – gelet op het nationale belang – die kosten op te brengen.

Over deze afweging zal de nodige duidelijkheid moeten worden verschaft en discussie moeten worden gevoerd. Gezien de belangen die aan de orde zijn, is een zo groot mogelijke consensus gewenst. Het is te hopen, dat aan de in januari jl. verschenen Prioriteitennota een overeenkomstige benadering ten grondslag heeft gelegen, en dat de discussie erover niet tot een kleine kring beperkt blijft.

